

A4, Ballpoint / Кулькова / Шариковая ручка

Bandy Sholtes

Автори, ви це знаєте

Одного разу талановитий художник та клавішник Олег Гораль, друг мого батька, теж, само собою, художника, сидів у нас дома і пив вино, ще наприкінці вісімдесятих. Він довго дивився на мене, школяра, і сказав:

- А давай я намалюю твій портрет.
- Давайте, – відповів я.
- Прийдеш до мене позувати?
- Прийду.

Ходив я до Горалю два тижні. Сидів у одній позі на старому дивані, сперши підборіддя на кулак, а коли втомлювався, художник робив перерву. Під час неї він накривав мольберт якимсь брудним халатом, щоб я не бачив, як просувається робота, і грав на органі. Класно грав. А я тим часом роздивлявся книжки на полицях. За один візит позував години дві.

Жив Гораль один, розлучився – мав важкий характер.

За два тижні я портрет так ні разу і не побачив. Коли позувати вже не треба було, мій батько захотів подивитися роботу, але автор не дозволив.

– Ще не зовсім готова, – казав. – Буде готова, покажу.

Пройшов місяць, два, три, але портрет ми так і не побачили. Не дивлячись на десятки дзвінків і вмовляння.

Одного разу я був дома сам і в двері подзвонили. Я відкрив і побачив Олега Горалю. Він стояв перед дверима буквально на колінах і як тільки я відкрив, почав плакати і кидати мені під ноги тюбики з олійною фарбою.

– П'ять рублів, Андрюша, дуже тебе прошу, п'ять рублів!.. Дуже треба, дуже... Дай...

- Дома нікого немає, – відповів я. – А в мене грошей нема.
- Але подивися, ці фарби більше коштують, тут на десять рублів буде.
- І художник дістав із кармана ще два тюбики й кинув мені під ноги.
- А мені треба тільки п'ять...

Якось інтуїтивно я зрозумів, що дядя Олег знаходиться у серйозному запої і йому страшно хочеться випити. Навіть не те що хочеться, а смертельно необхідно.

Пошукав у себе по кишнях, у куртках на вішаку і знайшов рублів десь два з копійками. Дав йому.

– Дякую, дуже дякую, ти прекрасний хлопчик, – сказав Олег і навкарачки поліз по підлозі, збираючи тюбики.

- Дивися, за два рублі лишаю крапак, це дуже хороша фарба, передай татові.
- Добре, – відповів я розгублено. А що я міг зробити?

Всі інші тюбики, штук, здається п'ять, художник сховав у кишнях, встав на ноги і, не прощаючись, побіг вниз по сходах.

А от портрет він потім все таки мені подарував. Але тільки через два роки.

- Яке має відношення ця історія до проекту «А4, кулькова ручка»? – спитаєте ви.
- Зараз поясню, але спочатку розповім ще одну історію.

Одного разу, в ті ж самі вісімдесяті, ми з батьками повернулися додому після чийогось дня народження. Мій батько був напідпитку і, хоч було вже пізно, він зрозумів, що йому дуже треба намалювати автопортрет. Олійними фарбами і прямо зараз.

Художники такі художники – їм або смертельно необхідно випити, або смертельно необхідно намалювати автопортрет.

Але в нього не було ні картону, ні полотна, і він зняв зі стіни один зі своїх зимніх пейзажів, перевернув і почав малювати на пустій стороні картону.

Ми з мамою пішли спати, а батько зачинився у ванній і взявся малювати.

Як справжній художник, він замазав фарбами всю ванну, умивальник, дзеркало, себе і рушники, за що на ранок отримав від мами по заслугам.

Але справа не в цьому, а в тому, що портрет вийшов хороший. Сміливі широкі мазки, п'яний погляд, нічна розпатлана «прічоска» і творчий порив – все це добре відчувається в автопортреті.

А через пару тижнів прийшла сусідка, яка жила просто навпроти, і виявила бажання купити картину. Ходила, дивилася, вибирала. І вибрала саме той зимній пейзаж – дерева, потічок, сніг.

Ясно, що батько сказав їй про автопортрет, але вона не передумала. Ну і ясно, йому шкода було віддавати роботу на звороті пейзажу, але часи були нелегкі. Та й узагалі: інколи у художника просто немає вибору – раз хочуть купити картину, значить, треба продавати.

Але через якийсь час сиділи в нас дома друзі батька, художники, в тому числі в Олег Гораль. Говорили, випивали.

І батько, вже пізно ввечері, їм каже:

– Хлопці, я недавно такий класний автопортрет намалював.

– Так покажи.

– Але він у сусідки. Продав.

– Так попроси на пару хвилин, тільки показати.

Ну і батько пішов до сусідки й подзвонив у двері. Вона, сонна і сердита, у ночнушці, відкрила, вислухала прохання і винесла картину.

Художники подивилися автопортрет, похвалили і випили. Батько був задоволений, але на другий день забув віддати пейзаж сусідці. Через кілька днів вона зайшла сама і забрала.

Так то воно так, але через кілька днів до батька знову зайшли художники, вже інші. Знову сиділи і випивали допізна, і знову батько розповів їм про автопортрет. Все повторилося, і сусідка в ночнушці знову вийшла і видала картину.

Ну і, ясно, за своїм чесно купленим пейзажем зайшла через два дні, бо батько знову забув його віддати.

Словом, сценка з проханням дати картину, щоб показати друзям, повторювалася ще не раз, і в кінці кінців сусідка прийшла і сказала:

– Петро, давай мені замість зимнього пейзажу іншу картину, а цю вже залиш собі і показуй її художникам, скільки влізе.

На щастя, знайшовся інший пейзаж чи може натюрморт, який задовольнив сусідку. А автопортрет назавжди залишився в батька і зайняв одне з центральних місць на стіні його квартири, та й безліч разів бував на різноманітних виставках та у каталогах.

А мій дитячий портрет авторства Горалья висить зараз в мене дома, адже, не дивлячись на запої художника, він таки закінчив роботу і вона справді талановита й теж не раз експонувалася на виставках.

– Яке відношення мають ці історії до проекту «А4, кулькова ручка»? – спитаєте ви.

Так от.

Обидва портрети потрапили до мене і до батька непросто. Обидва мають свою історію. Обидва отримали багато схвальних відгуків і від художників, і від критиків, і просто від людей, котрі люблять живопис.

Але історії ці сталися давно, а час і мистецтво не стоять на місці. Незвичайний проект «А4, кулькова ручка» є унікальним проектом, який показує, як змінився стан речей по відношенню до художників, до їх робіт, а головне – до їх можливостей. Про це говорять 10 років тривалості проекту, понад 500 авторів та понад 4 000 робіт.

Можливо, ще ніколи в Україні, не зважаючи на те, в якому місті чи селі ти живеш, не було такої доступної можливості взяти участь в оригінальному проекті, який побачать тисячі людей.

Якщо описані історії є своєрідним і характерним маркером минулої епохи, то проект «А4, кулькова ручка» є своєрідним документом сучасної епохи.

Крім цього, щоб взяти участь у проекті, авторам не потрібні тюбики фарби, не потрібно ховати від моделей недомальовані портрети, не потрібно малювати на звороті картонних пейзажів і не потрібно ходити до сусідок по ночам.

Двері до проекту «А4, кулькова ручка» відкриті для всіх. Навіть для тих, хто разом зі своїми роботами потрапляє у історії і у есеї.

Адже, якщо вдуматися, то кожен малюнок кульковою ручкою – це теж окрема історія.

І ви, автори, знаєте це, як ніхто.

P.S. Хоча, якщо ви малюєте кульковою ручкою і берете участь у проекті А4, це зовсім не означає, що ви не маєте права ходити до сусідок по ночам.